

Гроші як фактор економічної соціалізації, їх місце в ціннісно-потребовій системі дитини старшого дошкільного віку

**Фера Світлана Володимирівна,
доцент кафедри загальної, вікової та соціальної психології Національного
університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, кандидат
психологічних наук**

З соціально-психологічної точки зору гроші виступають фактором економічної соціалізації, а на етапі старшого дошкільного віку є одним з основних засобів входження особистості в економічну сферу суспільства. На нашу думку, усвідомлення функції грошей як загального еквівалента обміну на етапі старшого дошкільного віку є одним із свідчень достатнього рівня економічної соціалізації, а місце грошей у ієрархії потреб особистості дошкільника визначає характер залучення дитини в економічний простір суспільства.

Для з'ясування особливостей уявлень про гроші та їх місця у ціннісно-потребовій системі дитини нами було проведено дослідження з використанням методики “Робінзонада” (розробленої Абраменковою В.В.). У рамках нашої роботи ми адаптували методику “Робінзонада” для використання в старшому дошкільному віці за допомогою ілюстрування запропонованого матеріалу і ввели гроші, як категорію потреб. Ілюстрації були запропоновані в чорно-білому варіанті, щоб виключити в такий спосіб вплив кольорових образів ілюстрації на процес вибору. Вибірка дослідження склала 141 особу.

Згідно отриманих даних, 69,3 % дітей старшого дошкільного віку обирають гроші як засіб задоволення власних потреб, 31,7 % з них вважають, що без грошей неможливо прожити і ставлять їх на 1 місце у власній ієрархії потреб. Це може свідчити про певний рівень орієнтування дітей старшого дошкільного віку у економічному просторі купівлі-продажу, що співпадає з висновками, зробленими О.В. Козловою. Проте є також свідченням деформації ціннісної системи більшості сучасних дошкільників на перевагу матеріальних цінностей над духовними.

Згідно отриманих результатів, були виявлені наступні закономірності: за ступенем важливості на перше місце вийшла потреба в задоволеннях, що реалізується за допомогою солодощів. На нашу думку, це пояснюється особливостями вікового періоду, базовою біологічною потребою якого є потреба у задоволеннях. Друге місце посіли гроші, адже на думку більшості респондентів “за гроші можна купити все”. Третє місце поділили батьки і іграшки. Даний феномен також обумовлений особливостями віку: дошкільники фізично не можуть існувати без дорослих і намагаються задовольнити потребу у задоволеннях. 4 місце було надано комп'ютеру, що може свідчити про потребу дітей старшого дошкільного віку в активному пізнанні навколишнього світу за допомогою технічних засобів

комунікації, а саме комп'ютера, як найбільш зручного і мобільного засобу. Отже, дошкільники прагнуть до мінімізації використання активних джерел отримання інформації. Вони надають перевагу пасивному сприйманню інформації, яку надає комп'ютер, не прикладаючи жодних зусиль до її самостійного пошуку, тобто намагаються отримати готовий варіант. 5 місце займає одноліток. Небажання спілкуватися з друзями може бути пояснене недостатнім умінням налагоджувати партнерські стосунки. 6 місце займає телевізор. А найрідше дошкільники обирають друкарські інформаційні видання (книги, журнали тощо) та радіо. Це обумовлено особливостями віку: діти старшого дошкільного віку ще тільки вчаться ними користуватися.

Аналізуючи отримані дані, можна зробити висновок, що на сучасному етапі провідними агентами соціалізації дітей старшого дошкільного віку, поряд з батьками, висувають інститути-транслятори масової інформації, тобто комп'ютер і телевізор.

У результаті аналізу даних за факторами статі та місцем проживання не було виявлено істотних статистично достовірних розходжень. Проте гроші у ціннісно-потребовій системі більшості міських дітей займають вищу позицію, ніж у сільських. Міські діти, на відміну від сільських, постійно спостерігають ситуації грошового обігу і часто самі стають активними учасниками даних ситуацій: платять за проїзд у міському транспорті, разом з батьками здійснюють покупки та розраховуються за комунальні послуги і ін. В уявленнях хлопців гроші виступають більшою потребою, ніж у дівчат. Це може бути спричинено соціально-історичним стереотипом, адже функція матеріального забезпечення сім'ї здавна належала чоловікам.

Отже, уявлення про гроші, їх систему функціонування розширює економічний світогляд дитини старшого дошкільного віку, формує інтерес до економічної сфери життя, виступає базою до становлення економіко-психологічних характеристик особистості (економічної ініціативності, економічної зорієнтованості, раціональної ощадливості, комунікативно-економічної активності).